

Volume 10, Issue 4, July 2023, p. 56-66

Article Information

Article Type: Research Article

This article was checked by iThenticate.

Doi Number: <http://dx.doi.org/10.17121/ressjournal.3377>

ArticleHistory:

Received
17/05/2023
Accept
14/07/2023
**Available
online**
15/07/2023

ANALYSIS OF GRADUATE THESES EXAMINING TEACHERS' VIEWS ON COURSE SUPERVISION IN TURKEY

TÜRKİYE'DE DERS DENETİMİ HAKKINDA ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİNİ İNCELEYEN LİSANSÜSTÜ TEZLERİN İNCELENMESİ

Ayhan KIR¹
Ekim BOZBEY²
Hacer BAŞEĞMEZ TIĞLI³

Abstract

This study aimed to examine the postgraduate theses examining the views of teachers on course supervision. In this direction, 43 postgraduate theses registered in the Thesis Center of the Council of Higher Education were examined. The research was carried out in the document analysis model. It has been observed that the majority of theses produced in the relevant field are master's thesis. It was concluded that the most thesis was written in 2021. It is seen that the most theses were produced in Tokat Gaziosman Paşa University. Most of the postgraduate theses were made in the scanning model. The data were collected by means of a questionnaire and it was seen that the SPSS package program was used the most. The data were collected from the secondary school level at the most, and from the high school level the least. Purposeful sampling methods were used the most in the studies.

Keywords: Teacher, educational administration, course supervision

Özet

Eğitim Bu çalışma ders denetimi konusunda öğretmen görüşlerini inceleyen lisansüstü tezlerini incelemeyi amaçlamıştır. Bu doğrultuda Yükseköğretim Kurulu Tez Merkezinde kayıtlı 43 lisansüstü tez incelenmiştir. Araştırma doküman analizi modelinde yapılmıştır. İlgili alanda üretilen tezlerin büyük çoğunluğunun yüksek lisans tezi olduğu görülmüştür. En fazla tezin 2021 yılında yazıldığı sonucuna ulaşılmıştır. En fazla tezin Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesinde üretildiği görülmektedir. Lisansüstü tezlerin büyük kısmı tarama modelinde yapılmıştır. Veriler anket aracılığıyla toplanmış ve en fazla SPSS paket

¹ Öğretmen, MEB, Zonguldak/Türkiye ayhan.kir@hotmail.com. <https://orcid.org/0000-0002-9609-0535>

² Öğretmen, MEB, Zonguldak/Türkiye ekim.44@hotmail.com. <https://orcid.org/0000-0002-1009-0463>

³ Öğretmen, MEB, Zonguldak/Türkiye hacerbasesgmez@hotmail.com <https://orcid.org/0000-0002-8918-981X>

programının kullanıldığı görülmüştür. Verilerin en fazla ortaokul kademesinden toplanmış en az ise lise düzeyinden toplanmıştır. Araştırmalarda en fazla amaçlı örneklem alma yöntemleri kullanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Öğretmen, eğitim yönetimi, ders denetimi.

GİRİŞ

Zaman içerisinde insan, modern hayatla bütünleşmekte ve ihtiyaçlarına göre belli gruplara dâhil olup ilişkiler sürdürmektedir. Modern hayatın insana en büyük getirisi eğitim, ihtiyaçların en önemlisi olarak görülmektedir. Dünyanın hızla değişmesi ve gelişmesi ile birlikte insan beşeri sermaye aracı olarak görülmekte ve benzerleriyle yarışabilecek insan gücünün yetiştirilmesi için eğitim çok önemli bir araç olarak kullanılmaktadır. Bu aşamada nitelikli eğitim sistemlerini oluşturmanın devletlerin temel amacı haline geldiği görülmektedir (Ateşoğlu & Akbaşlı 2020).

Bütün sistemlerin varlık sebebi toplumsal veya bireysel ihtiyaçların karşılanmasını sağlamaktır. Başaran (2008, s.73) sistemi, aynı amaç için bir araya gelen insanların birbirlerini etkilemesiyle oluşan parçaların bütünleşmesi olarak açıklamaktadır. Eğitim sistemi de diğer sistemler gibi bir amaç için ortaya çıkmıştır. Eğitim sisteminin hedefi, toplumdaki herkesin eğitim ihtiyaçlarını karşılayarak eğitim haklarından yararlandırmak ve devletin eğitimden istediği faydaları sağlamak olarak ifade etmektedir. Eğitim sisteminin bireysel ve toplumsal ihtiyaçları karşılamak için var olduğu söylenebilir. Yine eğitim tarihsel süreç içerisinde toplumların gelişmelerini, geçtikleri aşamaları gösteren ve sağlayan aynı zamanda ileri taşıyıcı bir güç olarak görülmektedir. Büyük kitlelerin sorunlarına sahip çıkarak çıkarlarını ve haklarını savunmaları, örgütlenmeleri gibi konularda eğitim ve eğitim sistemlerine oldukça büyük pay düşmektedir (Geray, 1978, s.7).

Ülkelerdeki eğitim sistemleri ve gelişmişlik seviyeleri arasında ilişki olduğu görülmektedir. Eğitim sistemleri toplumların ayakta kalabilmesi, devamlılığını sağlayabilmesi ve geleceğini hazırlayabilmesi için çok önemli görülmektedir. Toplumdaki gençlerin yarınlara hazırlanabilmesi, kötü alışkanlıklardan uzak kalabilmeleri, iyi birer insan ve vatandaş olarak yetişebilmeleri eğitim sisteminden beklentiler içerisinde yer almaktadır. Bilgi toplumu olmanın bir gereği olarak öğrenmeyi öğrenen, sorgulayan, tartışan, bilim üretebilen nesiller yetiştirmek, değişim ve gelişmelere açık insanlar yetiştirmekte eğitim sisteminden beklenmektedir (Balcı, 2000). Bu kadar önemli görev ve işlevleri olan eğitim sisteminin istenen şekilde yapılabilmesi ise ancak yeterli kapasite ve nitelikli örgütlenmeyle mümkün olacağı bilinmektedir. Örgütsel bir nitelik kazanmasıyla beraber eğitim kurumlarında farklı nitelik ve niceliklerde personel çalışmasının sağlanması, gerekli bina araç ve gereçlerin temin edilmesi gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Bunun doğal sonucu olarak eğitim kurumlarının yönetiminin ve denetiminin sağlanması ortaya çıkmakta ve teftiş-denetim önemli bir konu olarak gündeme gelmektedir (Buluç, 1997).

Geçmişten günümüze değin yapılan bütün çalışmalarda okulların etkili eğitim yapabilmeleri için verilen tüm çabalar sonucunda eğitim herkesin sorumlu olduğu bir toplum meselesi haline getirilir. 1990'lardan itibaren rekabetçi piyasa ekonomisinin etkisiyle okul yöneticiliğinin, etkili okullar oluşturmada oldukça önemli olduğu ve ilk sıralarda geldiği görülmektedir. Yapılan çalışmalarda öğrencinin aktif olduğu ve öğrenmesinin iyi olduğu etkili okullarda, okul yönetiminin varlığının güçlü olduğunu göstermektedir. Okul yöneticilerinin sahip oldukları liderlik özellikleri, bilgileri ve becerileriyle okulların öğrenen kurumlar (örgütler) haline dönüştürebilir, mesleki gelişmelerini hızlanması için öğretmenlere destek verebilir öğrencilerin başarılarını arttıracak ortamlar oluşturabilirler. Bu anlamda okul idarecileri doğru iletişim kurma yöntemlerini bilmek, örgütte verimliliği arttıracak önlemleri almak, çıkan çatışmaları okulun lehine olacak şekilde yönetebilmek, çevreyle bütünleşebilmek, denetim yapmak gibi çok çeşitli görev ve sorumlulukları bulunmaktadır. Kowalski (2003) ise okul yönetiminin, temsil etme, organize etme, liderlik etme, yönetme, kolaylaştırma, aracılık etme, iletişim kurma ve izleme gibi görevleri üzerinde durmaktadır (Özmen & Batmaz, 2006).

Eğitim kurumları, kişilere bilgi ve beceri kazandırarak yetiştirmeyi amaçlayan kuruluşlar olarak görülmektedir. İnsan doğasının hem çok yönlü hem karmaşık olması öğrenme öğretmen süreçlerini sürekli yenilemeyi, eğitim kurumları arasındaki farklı beklentileri ve ihtiyaçları karşılayabilecek esnek ve yenilikçi eğitim ortamlarının geliştirilmesini gerektirmektedir. Üzerlerinde birçok görev ve sorumluluk bulunan okul yöneticileri, etkili eğitimin gerçekleşmesi için eğitim öğretim ortamlarının denetimi gerçekleştirebilmelidir. Okul yöneticilerinin değişimi ve gelişimini sağlayabilecek etkin bir denetim gerçekleştirebilmeleri için kanun ve yönetmeliklerin yanında; “iş birliği, paylaşım, destek ve kolaylaştırıcılık” vb. gibi durumlar önem arz etmekte, öğretmenlerin de beklenti ve ihtiyaçlarını karşılayabilecek bir denetim biçiminin daha verimli olacağı görülmektedir (Özmen, & Batmaz, 2006).

Başar (1988) denetim kavramını, durumun belirlenmesi, değerlendirilmesi, düzeltilmesi ve geliştirilmesi gibi unsurlar içerdiğini ifade etmektedir. Değerlendirme, mevcut bilgilere dayalı olarak hem sürecin hem de koşulların gözden geçirilip incelenmesini içermektedir (Aydın, 2014). Denetim, denetleyecek kişinin bir lider olarak rehberlik etmesini, araştırmacı ve öğretici olmasını gerekli kılmaktadır (Taymaz, 2002). Eğitim sisteminin bir gerekliliği haline gelen denetim, eğitime yapılan yatırımın doğru kullanılıp kullanılmadığının kontrolü, eğitim verilen kişilerin istenilen hedeflere ulaşmasının ve sürecin izlenip değerlendirilmesinin gerekliliği olarak ortaya çıktığı görülmektedir.

Modern anlamıyla denetimin toplumların hayatında özellikle eğitimde karşılaştırma yapma, belirlenen amaçlara ulaşıp ulaşılmadığını belirlemek için bir tespit aracı hem sonuç çıkarma hem de rehberlik etmesi açısından değişik biçimlerde kurumsallaştığı gözlenmektedir. Türkiye’de eğitimin her kademesinde Milli Eğitim Bakanlığınca (MEB) belirlenen amaçlar etrafında öğrencilerin istenilen kazanımlara ulaşp ulaşmadıklarını ve ülke hedeflerini ne ölçüde gerçekleştirdiğini görmek için denetimler yapılmaktadır. Öğretmen denetimleri sistemin bir gerekliliği olarak eğitim için yapılan tüm yatırımların uygun yerde kullanılıp kullanılmadığını ve belirlenen hedeflere ulaşıp ulaşılmadığını izleyip görmek için yapılmaktadır (Ergen & Eşiyok, 2017).

Modern denetim anlayışıyla okullarda önceden belirlenen kuralların ne kadarına uyulduğunu değerlendirmek yanında hem yöneticileri hem de öğretmenleri eğitim alanında olan gelişmelerden haberdar etmek ve rehberlik yapmak olarak algılanmaktadır (Taymaz, 1985; Aydın, 1986). Denetimi yönetim mekanizmasının bir kolu olarak görülmesi nedeniyle, yönetim yaklaşımının değişme uğramasıyla denetim sisteminin de değişmesi kaçınılmaz olarak görülmektedir. Klasik yönetim yaklaşımı denetimi daha çok teknik açıdan ele alırken, insan ilişkili temelli yaklaşımlar denetimin daha çok rehberlik boyutuyla ilgilenmekte, modern denetim ise, “durum saptama, değerlendirme ve düzeltme-geliştirme olarak ifade edilmektedir” (Başar, 1995). Postmodern dünyadaki yönetim anlayışının değişmesiyle denetim sürecinin farklılaşması yeni görüşlerin ortaya çıkmasına neden olur ve bu düşünceler bir şekilde denetim aşamaları üzerinde etkili olmaktadır. Mesela “toplum kalite yönetimi”, “okul temelli yönetim”, “stratejik yönetim” şeklinde yeni yaklaşımlara uygun denetim anlayışlarının düzenlenmeye başlandığı görülmektedir. Bununla birlikte pek çok ülkede okulların kendi kendini değerlendirmesi fikrinin de yerinden yönetim anlayışının gelişmesiyle ortaya çıktığı görülmektedir (Arvik, 1995). Bu düşüncenin temelinde okulların bir birim olarak ulusal hedefleri temel alarak kendi durumlarını saptayacağı, değerlendireceği ve düzeltereği teorisi üzerine dayanmaktadır. Bu sebeple ki merkezi ve dışsal denetim birimlerinin okulların durumlarını anlamaktan ve destek olmaktan daha çok işleyişini yavaşlattığı düşünülmektedir (Davies & Rudd, 2001). Eğitim sistemlerindeki “yargı gücü” şeklindeki, sistemin konulan hedeflere ulaşp ulaşmadığını kontrol eden denetim anlayışından uzak durulması gerektiği okul temelli yönetim anlayışına dayandırılmaktadır. Okul yöneticilerinin işleri arasında sayılan denetim görevinin direk yönetici tarafından veya bir uzmandan yardım alarak yapılabileceği düşüncesi hâkim anlayış olarak karşımıza çıkmaktadır. Türkiye’deki eğitim denetimi konusundaki gelişmeleri aynı tarihsel ve kavramsal çerçevede ele almak mümkündür (Ağoğlu & Ağoğlu, 2020).

Türk eğitim sisteminde öğretmenlerin mesleki gelişmelerinin belirlenmesine yönelik ilk kez 1838 yılında denetim anlayışının uygulamaya başladığı görülmektedir (Su, 1974).

Müfettişlerin görev tanımlarında öğretmenlere teftiş ve rehberlik etme vardır. Maarif-i Umumiye Nizamnamesinin 1869 senesinde yayınlanmasıyla eğitim örgütlenmesinde yeni bir döneme girildiği görülmektedir. İllerde denetim birimleri oluşturularak merkezi yönetime karşı sorumluluklarının belirlenmesi bu dönemdedir. Bugünkü eğitim denetiminin yapısı ise Anayasa'nın 42. maddesinde "Eğitim ve öğretim, Atatürk ilkeleri ve inkılapları doğrultusunda, çağdaş bilim esaslarına göre, devletin gözetimi ve denetimi altında yapılır." İfadesiyle açıklanır.

Türkiye'de denetim sistemi Cumhuriyetin kuruluşundan bugüne kadar defalarca değiştirilir ancak en büyük değişim 2010'lu senelerde yaşanır ve bu zaman sürecinde dört farklı yasal düzenleme yapıldığı görülmektedir. Birincisi 5984 sayılı kanunla Millî Eğitim Bakanlığı örgüt yapısındaki değişiklikler (Resmî Gazete, 2010). İkincisi 652 sayılı KHK ile MEB örgüt yapısı yeniden şekillenerek Teftiş Kurulu Başkanlığının Rehberlik ve Denetim Başkanlığına dönüştürülmesiyle ilgili düzenlemeler yapılır (Resmî Gazete, 2011), üçüncüsü 6528 sayılı kanunla tek çatı altında birleştirilen "maarif müfettişlerinin" görev alanlarını belirleyen değişikliktir (Resmî Gazete, 2014). Bu düzenleme sonucunda maarif müfettişlerinin öğretmenleri denetleme konusu yasadan çıkarılır. Dördüncü değişiklik ise; Rehberlik ve Denetim Başkanlığının adı tekrardan Teftiş Kurulu Başkanlığına dönüştürülmüştür. MEB Teftiş Kurulu Başkanlığında çalışan maarif müfettişlerinin unvanı bakanlık maarif müfettişi olarak belirlenir (Resmî Gazete, 2016).

Ulaşılan bu bilgiler ışığında eğitim sisteminin gerekliliği olarak bilinen denetimin, Cumhuriyetin kuruluşundan günümüze kadar işleyişi yönündeki sık değişime uğraması ülkemizde toplum yönetimi ve eğitim sistemlerindeki yaklaşımlarının da sık değiştiğini, eğitimde denetim basamağının da üzerinde durulduğunun sonucunu ortaya çıkarmaktadır.

Sistemler etkili yönetimlere gereksinim duyarlar ve etkili yönetim de etkili denetimlerle gerçekleştirilebilir (Öztürk & Gök, 2010). Aydın (2014) denetimi hem kurumsal hem de yönetsel bir gereklilik olarak ifade etmektedir. Örgütlerin belirli hedefleri vardır ve bu hedefleri gerçekleştirdikleri ölçüde başarılı kabul edilirler. Denetim, örgütlerin başarıya ne derecede ulaştıklarını ve sunulan kaynakların amacına ulaşip ulaşmadığının anlaşılması için gerekli görülmektedir.

Aydın'a (2016) göre eğitim sistemlerindeki denetim anlayışları, yönetimlerdeki farklılıklar ve kuramlardaki değişimlere bağlı olarak gelişim göstermektedir. Denetim, süreklilik gösteren bir işleyiştir ve bu süreklilik içerisinde denetimin eğitici bir yönünün de olduğu söylenebilir (Özden,1992). Yönetim sürecinin son basamağını oluşturan denetimin yönetsel bir gereklilikle ortaya çıkar ve bu da örgütlerin varlıklarını sürdürme isteklerinin bir sonucu olarak görülebilir (Aydın,1993). Verimli kaynak kullanımı, eğitimde çalışan personelin doğru bir şekilde yönlendirilmesi eğitimde belirlenen hedeflere ulaşmada etkili bir denetim anlayışıyla sağlanabileceği görülmektedir.

Eğitim kurumlarının önceden belirlenen hedefler çerçevesinde yönetilmesi, çalışanlar, veliler ve öğrencilerle etkili bir iletişimin olması görev tanımları içerisinde denetim görevi olan yöneticilerin görevlerini demokratik ve objektif şekilde yürütmeleriyle mümkün olacaktır.

Bu çalışmada, ders denetimiyle ilgili öğretmen görüşlerinin ele alındığı lisansüstü tezlerde dağılımın nasıl olduğunu ortaya koymak amaçlanmıştır. 1942 ve 2021 yılları arasında Türkiye'de "Ders Denetimi" ile ilgili yazılmış, belirlenen ölçütler doğrultusunda seçilen tezlerin incelenmesini amaçlayan bu çalışmada aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Ders Denetimiyle ilgili yapılmış lisansüstü tezlerin yıllara ve tez türlerine göre nasıl bir dağılım göstermektedir?
2. Ders Denetimiyle ilgili yapılmış lisansüstü tezlerde üniversitelere göre nasıl bir dağılım göstermektedir?
3. Ders Denetimiyle ilgili yapılmış lisansüstü tezlerde araştırma desenlerine göre nasıl bir dağılım göstermektedir?

4. Ders Denetimiyle ilgili yapılmış lisansüstü tezlerin veri toplama yöntemlerine göre nasıl bir dağılım göstermektedir?
5. Ders Denetimiyle ilgili yapılmış lisansüstü tezlerde kullanılan veri analizi yöntemlerine göre nasıl bir dağılım göstermektedir?
6. Veri toplanan eğitim kademelerine göre nasıl bir dağılım göstermektedir?
7. Örneklem alma yöntemlerine göre dağılımı nasıldır?

YÖNTEM

Etik Kurulu İzni

Lisansüstü tezlerden elde edilen veriler doğrultusunda gerçekleştirilen bu araştırma için etik kurulu raporu bulunmamaktadır. Tezlerden elde edilen raporlar tarafsız şekilde oluşturulmuş ve verilerin analizinde hassas davranılarak bulgular olduğu gibi aktarılmıştır. Bu araştırma esnasında hiçbir ticari amaç güdülmemiştir.

Araştırmanın Yöntemi

Araştırmanın bu bölümünde yapılan araştırmanın modeline, evren ve örnekleme, veri toplama sürecine ve elde edilen verilerin çözümlenmesine ilişkin bilgiler yer almaktadır.

Araştırma Modeli

Araştırmanın amacı Türkiye’de ders denetimine ilişkin öğretmen görüşlerinin ele alındığı lisansüstü tezlerin incelenmesidir. Araştırma nitel bir araştırma yöntemlerinden doküman analizi modelindedir. Nitel araştırma yöntemleri görüşme, veri analizi, gözlem gibi nitel bilgi toplama yöntemlerinin kullanıldığı, insanların nasıl düşündüğünün ya da olayların kendi ortamında incelendiği ve araştırmacının da esnek olarak toplanan bilgilere göre araştırmayı şekillendirebildiği çalışmaları ifade eder (Yıldırım & Şimşek, 2021, s. 37). Bilimsel çalışmalarda doküman analizi veri toplama yolu olmasının yanında belli bir konuda yayınlanmış yazılı kaynakların detaylı olarak incelenmesi olduğu söylenebilir. Gözlem, anket gibi yöntemlerin kullanılmadığı durumlarda doküman analizi bir araştırma yöntemi olarak kabul edilmektedir (Sonsel, 2018, s. 344).

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni 1942 ve 2021 yılları arasında Türkiye’de “Ders Denetimi” ile ilgili yazılmış tezlerden oluşmaktadır. Araştırmanın örnekleme ise amaçlı örnekleme yöntemlerinden olan ölçüt örnekleme yoluyla belirlenmiştir. Ölçüt örnekleme ise araştırmacı tarafından hazırlanan ölçütleri karşılayan tüm durumların çalışılmasıdır (Yıldırım & Şimşek, 2021, s. 120). Bu çalışmada belirlenen ölçütler ise ders denetimi ile ilgili yazılan tezlerin okul müdürlerinin ders denetim görevini öğretmen görüşleri ile ele alması ve yazılan tezlerin erişim izninin bulunmasıdır. Yazılan bazı tezlerin erişim engeli olması ve okul müdürlerinin ders denetim görevini öğretmen görüşleri ile inlemesi ölçütünü karşılamadığı için örnekleme dahil edilmemiştir. Ölçütleri karşılayan 12 lisansüstü tez örnek olarak kullanılmıştır.

Veri Toplama Süreci

Araştırmada Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Dokümantasyon Merkezi’nde “Ders Denetim” anahtar sözcüğü ile yapılan gelişmiş tarama sonucunda 1992-2022 yılları arasında yapılmış lisansüstü tezlere ulaşılmıştır. Bu arama sonucu 64 lisansüstü teze ulaşılmış ancak bu tezlerin 10’u erişim kısıtlı olduğu görülmüştür. 11 tezde alan dışı olduğu için 43 yüksek lisans tezine ulaşılmıştır. Örneklem dahil edilen tezler, tez türlerine, yıllara, üniversitelere, kullanılan araştırma yöntemlerine, veri toplama araçlarına, örneklem çeşidine ve örneklem sayılarına göre sınıflandırılmıştır. Ayrıca veri kaynağının insanlardan oluşmaması sadece önceden ders denetimi konusunda üretilen tezlerden oluştuğu için etik kurul izni alınmamıştır.

Verilerin Analizi

Bu çalışmada doküman analizi ile elde edilen verilerin içerik analizi yapılmıştır. İçerik analizi; bir ya da birden fazla doküman içindeki sözlüklerin, temaların, cümlelerin ya da

deyimlerin varlığını bulmak ve onları sayıya dökmek için kullanılır (Kızıltepe, 2021, s. 260). Ulaşılan tezlerin içerik analizlerinin yapılabilmesi amacı ile araştırmacı tarafından form oluşturulmuştur. Tez analiz formunda örnekleme alınan tezlerin tez türleri, tezlerin yılları, tezlerin yapıldıkları üniversiteler, tezlerde kullanılan araştırma yöntemleri, tezlerin veri toplama araçları, tezlerin veri analiz yöntemleri ve tezlerin örneklem sayıları gibi bilgiler yer almaktadır. Formdan elde edilen verilerin çözümlenmesinde yüzde (%) ve frekanstan (f) yararlanılmış ve ilgili tablolar şeklinde gösterilmiştir.

BULGULAR

Bu araştırma Türkiye’de ders denetimine ilişkin öğretmen görüşleri ile üretilen lisansüstü tezlerin araştırma soruları ışığında analizlerine ilişkin bulgular yer almaktadır. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Dokümantasyon Merkezi kayıtlı “Ders Denetim” anahtar kelimesi ile elde edilen tezlere ait bulgular ve yorumlara yer verilmiştir.

Tablo 1

Örnekleme Dahil Edilen Tezlerin Türlerine ve Yıllara Göre Dağılımı

Yıllar	Yüksek Lisans (f)	Doktora (f)	Yüksek Lisans (%)	Doktora (%)
1994	1	-	2,3	-
1997	1	-	2,3	-
2005	1	-	2,3	-
2006	1	-	2,3	-
2007	3	-	7	-
2008	2	-	4,6	-
2009	1	-	2,3	-
2010	2	-	4,6	-
2012	2	-	4,6	-
2013	3	-	7	-
2014	3	-	7	-
2015	2	-	4,6	-
2016	2	-	4,6	-
2017	2	-	4,6	-
2018	4	-	9,3	-
2019	3	1	7	2,3
2020	4	-	9,3	-
2021	4	1	9,3	2,3
Toplam	41	2	95,4	4,6

Tablo 1 incelendiği zaman örnekleme dâhil edilen tezlerin 1994 ile 2021 arasında olduğu görülmektedir. Bu dönem arasında 2019 yılında bir adet (f:1) ve 2021 yılında bir adet (f:1) olmak üzere toplamda 2 adet doktora tezinin olduğu görülmektedir (%:4,6). 1994 ile 2021 yılları arasında ilgili konuda yazılan 41 yüksek lisans tezi bulunmuştur (%:95,4). 2017 yılından sonra ders denetiminde öğretmen görüşlerini inceleyen lisansüstü tezlerin artışı görülmektedir. En fazla tezin 2021 yılında yazıldığı bulgulanmıştır (f:5). 2021 yılından sonra en fazla lisansüstü tez üretilen yılların ise 2020, 2019 ve 2018 yılında yazıldığı bulgulanmıştır (f:4). 1994, 1997, 2005, 2006 ve 2009 yıllarında en az lisansüstü tezin olduğu görülmüştür (f:1).

Tablo 2*Örnekleme Dâhil Edilen Tezlerin Üniversitelere Göre Dağılımı*

Üniversite	f	%
Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi	4	9,3
Muğla Üniversitesi	3	7
Hacettepe Üniversitesi	3	7
Yeditepe Üniversitesi	2	4,6
İstanbul Üniversitesi	2	4,6
Fırat Üniversitesi	2	4,6
Düzce Üniversitesi	2	4,6
Dicle Üniversitesi	2	4,6
Çanakkale 18 Mart Üniversitesi	2	4,6
Ankara Üniversitesi	2	4,6
Adnan Menderes Üniversitesi	2	4,6
Abant İzzet Baysal Üniversitesi	2	4,6
Zirve Üniversitesi + Sütçü İmam Üniversitesi	1	2,3
Zirve Üniversitesi	1	2,3
Van 100. Yıl Üniversitesi	1	2,3
Pamukkale Üniversitesi	1	2,3
Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi	1	2,3
Kırıkkale Üniversitesi	1	2,3
Kastamonu Üniversitesi	1	2,3
İnönü Üniversitesi	1	2,3
Gaziantep Üniversitesi	1	2,3
Gazi Üniversitesi	1	2,3
Dokuz Eylül Üniversitesi	1	2,3
Cumhuriyet Üniversitesi	1	2,3
Bülent Ecevit Üniversitesi	1	2,3
Atatürk Üniversitesi	1	2,3
Akdeniz Üniversitesi	1	2,3

Tablo 2'ye görüldüğü üzere Türkiye de okul müdürlerinin ders denetim görevlerinin öğretmen görüşlerine göre incelendiği lisansüstü tezlerin 27 farklı üniversitede yazıldığı görülmektedir. En fazla tezin Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesinde üretildiği görülmektedir (f:4). Muğla Üniversitesi ve Hacettepe Üniversitesinde üçer tez üretilmiştir (f:3). Yeditepe Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi, Fırat Üniversitesi, Düzce Üniversitesi, Dicle Üniversitesi, Çanakkale 18 Mart Üniversitesi, Ankara Üniversitesi, Adnan Menderes Üniversitesi ve Abant İzzet Baysal Üniversitesinde de ikişer tez üretildiği sonucuna ulaşılmıştır (f:2).

Tablo 3*Örnekleme Dâhil Edilen Tezlerin Araştırma Desenleri Dağılımı*

Araştırma Deseni	f	%
Tarama Modeli	31	72
Durum Çalışması	4	9,3
Olgubilim	3	6,9
Görüşme Yöntemi	1	2,3
Betimsel Tarama + Durum Çalışması	2	4,6
Betimsel Tarama + Olgubilim	2	4,6
Toplam	43	100

Yukarıdaki tablo incelendiğinde de lisansüstü tezlerin büyük kısmı tarama modelinde yapılmıştır (f:31). Olgubilim desesi ile üç lisansüstü tez, durum çalışması deseni ile dört adet lisansüstü tez yapılmıştır. İki lisansüstü tez karma yöntem olarak hem tarama deseni hem de durum çalışması deseni ile birlikte yapılmıştır (f:2). İki lisansüstü tez karma yöntem olarak hem betimsel tarama deseninde hem de olgubilim deseni ile birlikte yapılmıştır (f:2). Örnekleme dâhil edilen tezlerin büyük kısmının nicel araştırma desenlerinde olduğu görülmektedir.

Tablo 4*Örnekleme Dâhil Edilen Tezlerin Veri Toplama Araçlarının Dağılımı*

Veri Toplama Aracı	f	%
Anket	30	69,7
Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu	9	18,6
Anket + Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu	4	20,9
Toplam	43	100

Tablo 4 incelendiğinde örnekleme dahil edilen tezlerin araştırma desenlerine paralel olarak otuz lisansüstü tez de veriler anket aracılığıyla toplandığı anlaşılmaktadır. (f:30). Dokuz lisansüstü tez de verilerini yarı yapılandırılmış görüşme formları ile toplamıştır (f:9). Dört lisansüstü tezin karma desene bağlı olarak nicel verileri anket ile nitel verilerini ise yarı yapılandırılmış görüşme formları aracılığıyla toplamıştır.

Tablo 5*Örnekleme Dâhil Edilen Tezlerin Veri Analiz Yöntemlerinin Dağılımı*

Veri Analiz Yöntemi Aracı	f	%
SPSS İstatistik Paket Programı	30	69,7
İçerik Analizi	5	11,6
Betimsel Analiz	2	4,6
İçerik Analiz + Betimsel Analiz	1	2,3
SPSS + Betimsel Analiz	1	2,3
SPSS+ İçerik Analizi	3	6,9
Toplam	43	100

Tablo 5 incelendiği zaman örnekleme dâhil edilen lisansüstü tezlerin analiz yöntemleri için en fazla SPSS paket programının kullanıldığı görülmektedir (f:30). Beş lisansüstü tez

verilerini içerik analizi yöntemiyle analiz ettiği bulgulanmıştır (f:5). Üç lisansüstü tezin verileri için betimsel analiz kullandığı görülmektedir (f:3). Bir lisansüstü tez ise verileri için hem SPSS paket programını hem de betimsel analiz yöntemini kullanmıştır (f:1). Sadece bir lisansüstü tezde de nitel veri analiz çeşitlerinden olan içerik analizi ve betimsel analizin birlikte kullanıldığı anlaşılmıştır. Üç lisansüstü tez içinde hem nicel hem de nitel veri analiz çeşidinin ortak kullanıldığı; nitel veriler için içerik analizi, nicel veriler için de SPSS istatistik paket programı kullanılmıştır (f:3).

Tablo 6

Örnekleme Dâhil Edilen Tezlerin Örneklemlerinin Okul Türlerine Göre Dağılımı

Okul Türü	f	%
İlkokul	8	18,6
Ortaokul	15	34,8
Lise	2	4,6
İlkokul + Ortaokul	9	20,9
Hepsi	9	20,9
Toplam	43	100

Yukarıdaki tabloya göre elde edilen veriler incelendiğinde tezlerin her eğitim kademesinde yapıldığı görülmektedir. Veriler en fazla ortaokul kademesinden bulgulanmıştır (f:15). Dokuz lisansüstü tezin ilkokul ve ortaokulda çalışan öğretmenlerin örnekleme dâhil edildiği bulgulanmıştır (f:9). Dokuz lisansüstü tezin de tüm okul kademelerinde çalışan öğretmenlerin örnekleme dâhil edildiği görülmektedir (f:9). Sadece veri kaynağı olarak ilkokul kademesinden sekiz tezin veri topladığı söylenebilir (f:8). Sadece liseleri örnekleme dahil eden tez sayısı ise iki olarak görülmektedir (f:2).

Tablo 7

Örnekleme Dâhil Edilen Tezlerin Örnekleme Yöntemlerine Göre Dağılımı

Örnekleme Yöntemi	f	%
Olasılık Temelli	16	37,2
Amaçlı Örnekleme	20	46,5
Örnekleme Alınmamış	7	16,3

Tablo 7 incelendiğinde örnekleme yöntemleri arasında en fazla amaçlı örnekleme yöntemlerinin kullanıldığı görülmektedir (f:20). Olasılık temelli örnekleme yönteminin on altı tezde kullandığı bulgulanmıştır (f:16). Yedi lisansüstü tezde evrenin tamamı kullanıldığı örneklem alma yoluna gidilmediği görülmüştür (f:7).

SONUÇ VE TARTIŞMA

Bu çalışmada 1994 ve 2021 yılları arasında eğitim denetimi alanında öğretmen görüşlerini inceleyen 43 lisansüstü tez incelenmiştir. İncelenen tezlerin yıllara göre dağılımına bakıldığında 1994 ve 2009 yılları arasında üretilen tezlerin sayıca az olduğu, üretilen tezlerin yarısının 2016 ve 2021 yılları arasında yazıldığı sonucuna ulaşılmıştır. İncelenen 43 tezin sadece 2'si doktora tezi olduğu geriye kalan tüm tezlerin yüksek lisans tezi olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Öner & Türkoğlu (2019) ve Ergün, Receptoğlu, Küçük, & Oğuz (2014) tarafından yapılan araştırmalarda benzer sonuçlar bulunduğu görülmektedir. İlgili tezlerin üniversitelere göre dağılımında 27 üniversitede ders denetimi alanında tez çalışmaları olduğu görülmektedir. En fazla tezin Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesinde yazıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Ders denetimini öğretmen görüşlerine göre inceleyen lisansüstü tezlerin araştırma yöntemlerinin dağılıma bakıldığında tezlerin büyük kısmının nicel yöntemlerden olan tarama modelinde yapıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Öner ve Türkoğlu (2019) ve Ergün, Receptoğlu, Küçük ve Oğuz (2014) tarafından yapılan

araştırmada da ulaşılan sonuçların bu araştırma sonuçlarını desteklediği görülmüştür. Nitel yöntemlerin ve karma yönteminde yazılan tezlerde az da olsa tercih edildiği görülmüştür.

Araştırmada incelenen tezlerin nicel araştırma yöntemlerin kullanımına paralel olarak veri toplama aracı olarak en fazla anket kullanıldığı sonucuna ulaşılmıştır. İlgili tezlerde veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme formlarının da kullanıldığı görülmüştür. Öner ve Türkoğlu (2019) tarafından yapılan araştırmada da ulaşılan sonuçların araştırma sonuçlarını desteklediği görülmüştür. Araştırmada incelenen tezlerin veri analiz yöntemlerine bakıldığında en fazla SPSS İstatistik Paket Programı kullanıldığı sonucuna ulaşılmıştır. İçerik analizi ve betimsel analizinde tezlerde veri analizi için kullanıldığı görülmüştür.

Ders denetiminin öğretmen görüşleri doğrultusunda incelenen lisansüstü tezlerin verilerini topladığı eğitim kademelerin çeşitli kademeleri kapsadığı görülmüştür. İlgili lisansüstü tezlerin en fazla ortaokul kademesinden veri topladıkları sonucuna ulaşılmıştır. En az veri toplanan eğitim kademesi ise lise olarak göze çarpmaktadır. Tüm eğitim kademelerinin veri kaynağı olarak kullanıldığı da görülmüştür. Aydın, Selvitotu ve Kaya (2018) tarafından yapılan araştırmada benzer ortaokul kademesinden daha fazla tez üretilmişken en az lise kademesinden tez üretildiği sonucuna ulaşılmıştır. İlgili tezlerin örneklem alırken en fazla amaçlı örnekleme yöntemlerini kullandıkları sonucuna ulaşılmıştır. Üretilen tezlerin olasılık temelli örnekleme yöntemlerinde kullandığı görülmüştür. Bazı lisansüstü tezlerin ise örneklem alma yoluna gitmedikleri evrenin tamamından verilerini topladıkları görülmüştür.

Bu çalışmadan hareketle araştırmacılara bazı önerilerde bulunulabilir. İlk olarak bu araştırma sadece ders denetiminde öğretmen görüşlerini inceleyen tezleri incelemiştir. Bu çalışmanın benzeri farklı veri gruplarının dahil edildiği çalışmalar ile yapılabilir. Bu çalışma sadece lisansüstü tezleri incelemiştir. Ders denetimi konusunda yazılmış olan makaleler incelenebilir.

KAYNAKÇA

- Ağoğlu, S., Ağoğlu Y. S. (2020). Okul Müdürlerinin Okul Denetim Sorumlulukları. *Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*. 15(1), 219-226
- Arvik, T. (1995). School-Based Evaluation: A Close-Up. *Studies In Educational Evaluation*, 21(3), 311- 343.
- Ateşoğlu Y., Akbaşlı S. (2020). Okul Müdürlerinin Ders Denetimi Görevlerine İlişkin Öğretmen Görüşleri, *Uşak Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 6(3), 1- 18.
- Aydın, A., Selvitotu, A., & Kaya, M. (2018). Sınıf Yönetimi Alanında Lisansüstü Tezlerin İncelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(1), 41-56.
- Aydın, İ. (2016). *Öğretimde Denetim: Durum Saptama, Değerlendirme Ve Geliştirme*. Ankara: Pegem Akademi.
- Aydın, M. (1986). *Çağdaş Eğitim Denetimi*. Ankara : IM Yayıncılık.
- Aydın, M. (1993). *Çağdaş Eğitim Denetimi*. Ankara : Personel Eğitim Merkezi Yayınevi
- Aydın, M. (2014). *Çağdaş Eğitim Denetimi*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Balcı A. (2000). İkibinli yıllarda Türk Milli Eğitim Sisteminin örgütlenmesi ve yönetimi(türkiye sosyal bilimler derneği 6.ulusal sosyal bilimler kongresinde ODTÜ 17-19 Kasım 1999 Bildiri Olarak Sunuluş 24, 495
- Başar, H. (1988). *Öğretmenlerin Değerlendirilmesi*. Ankara: Pegem Yayıncılık
- Başar, H. (1995). *Eğitim Denetçisi*. Üçüncü Basım. Ankara: Pegem Yayınevi
- Başaran İ.E. (1996). *Türkiye Eğitim Sistemi*. Üçüncü Basım. Ankara: Yargıcı Matbaası.
- Başaran, İ. E. (2008). *Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi*. Ankara: Ekinoks Yayın Evi.

- Buluç, B. (1977). Türk Eğitim Sisteminde Teftiş Ve Denetim Alt Sisteminin Gelişim Süreci. *Bilgi Çağında Eğitim Dergisi*, 27-30.
- Davies, D. And Rudd, P. (2001). *Evaluating School Self-Evaluation*. Berkshire, UK: NFER.
- Ergen H. ve Eşiyok, İ. (2017). Okul Müdürlerinin Ders Denetimi Yapmasına İlişkin Öğretmen Görüşleri *Çağdaş Yönetim Bilimleri Dergisi* 3 (1)
- Ergün, M., Receptoğlu, E., Küçük, Z. A., ve Oğuz, K. (2014). Türkiye'deki Üniversitelerde Eğitim Denetimi Alanında Yapılan Lisansüstü Tezlerin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelemesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 25-40.
- Geray, C. (1978). *Halk Eğitimi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları, İkinci Baskı.
- <https://www.resmigazete.gov.tr/Eskiler/2014/03/20140314-1.htm> adresinden alındı.
- Kızıltepe, Z. (2021). İçerik Analizi. F. N. Seggie, & Y. Bayyurt içinde, Nitel Araştırma Yöntem, Teknik, Analiz Ve Yaklaşımları (s. 260-275). Anı Yayıncılık.
- Kowalski, T.J. (2003). *Contemporary School Administration*. New York: Pearson Education Inc.
- Öner, Ö., ve Türkoğlu, M. E. (2019). Eğitim Denetimi Alanındaki Lisansüstü Tezlerin İncelenmesi. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(39), 1265-1285.
- Özden, Y. G. (1992), Denetim Olgusu. *Denetim Dergisi*, 2 (78).
- Özmen , F. ve Batmaz, C. (2006). İlköğretim okul müdürlerinin öğretmen denetimindeki etkililikleri – hizmet yılı ve görev türü değişkenine göre öğretmen görüşleri. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*. 2, 102-120.
- Öztürk, Ş., Gök, T. (2010). İlköğretim Okulu Müdürlerinin Kurum Denetiminde Karşılaştıkları Sorunlar. In International Conference On New Trends In Education And Their Implications, 11-13 November, 2010. Antalya
- Resmi Gazete. (2022). resmigazete.gov.tr.
- Sonsel, Ö. B. (2018). Türkiye'de Viyalo Alanında Yazılmış Lisansüstü Tezlerin İncelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 340-359.
- Su, K. (1974). *Türk Eğitiminde Teftiş Yeri Ve Önemi*. İstanbul: MEB.
- Taymaz, H. (1985). Öğrenci Hizmetlerinin Değerlendirilmesi. Eğitim Yönetiminde Denetleme Ve Değerlendirme Sempozyumu. Ankara: AÜEBF Yayınları
- Taymaz, H. (2002), *Eğitim Sisteminde Denetim Kavramlar, İlkeler, Yöntemler*, Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2021). *Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.